

MAVZU: MULOQOT HAQIDA TUSHUNCHA

Karimova Sevara Abdisalom qizi

Shahrisabz davlat Pedagogika instituti Pedagogika fakulteti "Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi" talabasi

Tursunboyeva Gulsanam Baxriddin qizi

Shahrisabz davlat Pedagogika instituti Pedagogika fakulteti "Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi" talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada muloqotning asosiy tushunchasi, uning turlari, rivojlanishi va samarali bo'lishi uchun zarur bo'lgan tamoyillar haqida batafsil ma'lumot beriladi. Shuningdek, muloqot jarayonidagi qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: aloqa kanali, shaxsiy muloqot, yozma muloqot, jamoaviy muloqot, onlayn muloqot

Muloqot insonlarning o'zaro fikr almashishi, ma'lumot yetkazishi va tushunishni ta'minlaydigan asosiy jarayon hisoblanadi. Bu jarayon faqat og'zaki so'zlashuvdan iborat emas, balki yozma, vizual va hatto jismoniy ifodalash shakllarini ham o'z ichiga oladi. Muloqot orqali insonlar o'z fikrlarini boshqalarga aniq va ixcham yetkazishlari mumkin. Muloqot — bu ikki yoki undan ortiq shaxslar o'rtasida ma'lumot, fikr va his-tuyg'ular almashinuvi jarayonidir. Ushbu jarayon samarali bo'lishi uchun ishtirokchilar bir-birining nutqini to'g'ri tushunishi muhimdir. Muloqot inson aql-zakovati, madaniyati, va kommunikativ qobiliyatiga bog'liq holda shakllanadi.

Muloqotning asosiy elementlari quyidagilar: ma'lumotni uzatuvchi, qabul qiluvchi, xabar yoki signal, aloqa kanali va oraliq shovqin. Har bir elementning o'z

roli va ahamiyati mavjud bo'lib, ularning samarali ishlashi umumiy muloqotni muvaffaqiyatli qiladi. Muloqotning bir nechta turlari va shakllari mavjud.

- Shaxsiy muloqot — ikki yoki bir necha kishilar o'rtasida yuzma-yuz o'tkaziladi.
- Jamoaviy muloqot — guruh yoki tashkilot ichidagi fikr almashish hisoblanadi.
- Yozma muloqot — maktub, elektron pochta, va boshqa yozma vositalar orqali amalga oshiriladi.
- Vizual muloqot — rasm, video va gestlar orqali bildiriladi.

Har bir muloqot turi o'z vazifasi va sharoitiga qarab klassifikatsiyalanadi. Masalan, shaxsiy muloqotda ishonch va samimiylik yuqori bo'lsa, yozma muloqot rasmiy va hujjatli shaklda kechadi. Shu bilan birga, texnologiyalar rivojlanishi bilan onlayn muloqot formati kengaymoqda. Samarali muloqot uchun bir nechta muhim tamoyillar mavjud. Ulardan biri — aniq va lo'nda ifoda qilish. So'zlovchi o'z fikrlarini sodda va tushunarli tarzda yetkazishi kerak. Ikkinchi tamoyil — faol tinglash, ya'ni tinglovchi e'tibor bilan eshitib, tushunishga harakat qilishi lozim. Shuningdek, ishonch va hurmat muhitini yaratish orqali muloqotning sifatini oshirish mumkin. O'zaro anglashilmovchiliklarni bartaraf etish uchun konstruktiv fikr almashinuvi va savollar berish muhim hisoblanadi. Shu tarzda muloqot yanada samarali bo'ladi.

Muloqot jarayonining bosqichlari tashkil etadi;

1.Sarlavhani yaratish va xabar tayyorlash: So'zlovchi o'z fikrlarini tartibga soladi.

2.Xabarni yuborish: Ma'lumot aloqa kanali orqali qabul qiluvchiga yetkaziladi.

3.Xabarni qabul qilish: Qabul qiluvchi xabarni oladi va tahlil qiladi.

4.Javob berish va fikr almashish: Qabul qiluvchi xabarga munosabat bildiradi.

Bu bosqichlarning har biri samarali muloqot uchun muhimdir. Aloqa chog'ida yuz beradigan xatolar yoki shovqinlar ma'lumotning noto'g'ri tushunilishiga olib kelishi mumkin. Shu sababdan, muloqot jarayonini doim nazorat qilish va kerakli o'zgartirishlar kiritish muhimdir.

Muloqot jarayonida turli qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin. Masalan, til va madaniyat farqlari, noto'g'ri talqin qilish, sezgir mavzularda noqulaylik, texnik nosozliklar yoki shovqinlar muloqotni murakkablashtiradi. Ushbu qiyinchiliklarni yengish uchun ochiq muloqot madaniyatini rivojlantirish, aniq savollar berish va fikrlarni tasdiqlash usullaridan foydalanish lozim. Shuningdek, muhitni qulay va izchil qilish, yangi texnologiyalarni o'zlashtirish ham muhimdir. Bugungi kunda texnologiyalar muloqotni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Elektron pochta, ijtimoiy tarmoqlar, videoqo'ng'iroqlar va messenjerlar paydo bo'lib, muloqot imkoniyatlari kengaydi. Bu esa insonlarning bir-biri bilan tez va oson bog'lanishini ta'minlaydi. Zamonaviy muloqot vositalari masofaviy ish, ta'lim va ijtimoiy faoliyatda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Biroq texnologiya qo'llanilishi davomida aloqa madaniyati va etikani saqlash ehtiyoji ham kattalashmoqda.

Xulosa: Muloqot har qanday jamiyat va shaxs uchun zarurdir. Usiz insonlar o'zaro anglashinishlari, bilim olishlari va taraqqiy etishlari qiyin bo'ladi. Muloqot jarayonining barcha elementlari bir-biri bilan uyg'un ishlashi kerak. Samarali muloqot uchun aniq ifoda, faol tinglash, o'zaro hurmat va o'rganishga intilish asosiy tamoyillardir. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanishda esa etik qoidalarga rioya qilish zarur. Shu bilan birga, doimiy ravishda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Muloqot jarayonidagi qiyinchiliklarga e'tibor qaratish va ularni samarali hal qilish jamiyatda anglashuv va hamkorlikni mustahkamlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Shamshetova A.K., Melibayeva R.N., Usmanova X.E., Xaydarov R.O. Umumiy psixologiya. – Toshkent: Barkamol fayz media, 2018. – 240 b.
2. G'oziyev E. Umumiy psixologiya. – Toshkent: Asian Book House, 2020. – 288 b.
3. Qodirov A. Psixologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2016. – 220 b.
4. Jabborov T. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 192 b.
5. Karimova V.A. Shaxs psixologiyasi. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2019. – 206 b.